

Ю.В. ТКАЧЕНКО

Державний інститут підготовки кадрів, Київ

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

В сучасних умовах інтеграції України до Європи значно зростає роль регіональної економічної політики держави. Сучасна регіональна політика не забезпечує достатній рівень економічного розвитку для всіх областей України. Саме тому є актуальним дослідження її проблемних моментів і визначення перспектив подальшого розвитку. В статті розкрито та обґрунтовано сутність основних понять економічної регіональної політики; охарактеризовано стратегію, інструменти, механізми реалізації, статистичні закономірності регіональної політики України; виявлено переваги і недоліки формування та реалізації регіональної політики України; сформовано пропозиції щодо застосування досвіду ЄС для розробки напрямів і пріоритетів розвитку регіонів України.

Ключові слова: *регіон, єврорегіон, економічні райони, регіональна економічна політика.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції України до Європи роль регіональної економічної політики держави значно зростає. Її основними завданнями залишаються підвищення конкурентоспроможності регіонів і вирівнювання їх соціально-економічного розвитку на основі використання принципів децентралізації та «єдиного центру». Сучасна регіональна політика не забезпечує достатній рівень економічного розвитку для областей України. Саме тому дослідження її проблемних моментів і визначення перспектив подальшого розвитку є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження регіональної політики та розвитку внесли такі відомі західні вчені як А. Вебер, У. Ізард, Ф. Перру, Г. Мюрдаль, Й. Тюнен, А. Хіршман, Дж. Фрідмен, К. Уівер, Т. Хегерстренд та інші; вчені країн колишнього

СРСР, зокрема Росії: І. Бусигіна, А. Гранберг, І. Іванов, В. Лексін, М. Некрасов. Їх висновки та рекомендації знайшли своє практичне застосування при розробці економічної політики країн.

У теоретичних розробках щодо концепцій регіональної політики та регіонального розвитку знайшли своє відображення погляди вітчизняних вчених та експертів, зокрема, І.І. Лукінова, Ю.В. Макогона, А.Ф. Мельник, І.Р. Михасюка, С.Г. Писаренко, В.К. Симоненка, З.С. Варналія, Б. Данилишина, М.Г. Чумаченка, А.С. Філіпченка, О.І. Шниркова та інших. В їх працях аналізуються тенденції і процеси розвитку територій, визначаються напрями і пріоритети розвитку регіональної економіки та досліджуються проблеми її формування.

Перспективною формою регіональної політики української держави може і має бути міжрегіональне та транскордонне співробітництво. Останнім часом дослідженню саме цих питань приділяється особлива увага, адже єврорегіони вважаються потужним інструментом залучення регіонів і громад України до плідного співробітництва із відповідними територіями сусідніх держав.

Корисним і цікавим є аналіз організаційної структури та діяльності існуючих єврорегіонів в Україні зроблений експертами З. Бройде, С. Гакманом, Є. Кіш, М. Лендзел, І. Студенніковим та іншими.

Доцільність дослідження викликана також проблемою, яка пов'язана з необхідністю розробки, вдосконалення та реалізації регіональної політики в Україні, що дозволить забезпечити органічне поєднання державних, регіональних і місцевих інтересів і сприятиме повному використанню внутрішніх потенціалів кожного регіону і кожної місцевості.

Мета статті полягає у виявленні переваг і недоліків формування та реалізації регіональної політики України; а також застосування досвіду ЄС для розробки виваженої та ефективної стратегії економічної регіональної політики.

Для досягнення поставленої мети було сформовано такі основні **завдання**:

1) розкрити та обґрунтувати сутність основних понять економічної регіональної політики;

2) охарактеризувати стратегію, інструменти, механізми реалізації, статистичні закономірності регіональної політики України та з'ясувати її переваги і недоліки;

3) сформулювати пропозиції щодо застосування досвіду ЄС для розробки напрямів та пріоритетів розвитку регіонів України.

Виклад основного матеріалу. На межі ХХ – ХХІ ст. у системі міжнародних відносин спостерігалися досить неоднозначні і суперечливі явища. Серед основних тенденцій можна виділити два тісно переплетених і взаємопрониклих процеси – глобалізацію і регіоналізацію.

Сьогодні проблема регіональної політики висувається на одне з центральних місць всієї державної політики, реалізація якої повинна відбуватися передусім у контексті кризового економічного стану. Необхідне не лише визначення загальних принципів регіональної політики, але і окреслення чіткої структури її формування та реалізації для вирішення ключових проблем. З огляду на це, обґрунтовуються основні поняття та категорії регіональної політики, які виступають базою теоретичного аналізу, прогнозування і визначення напрямків, пріоритетів, цілей і методів їх досягнення.

У першу чергу – це базове поняття «регіон». Існує широкий спектр визначень такого поняття. Регіон розглядають як «потенціал для збереження традиційного способу життя», як «нову адміністративну одиницю у світлі субсидіарності», як «елемент розвитку для утворення самостійного регіонального розвитку» [1, с. 56]. Найбільший інтерес представляють регіони як «об'єкти» економіки, планування та управління (плановий, управлінський регіон).

За визначенням, яке подане у законопроекті «Про Концепцію державної регіональної економічної політики», який розглядався у вересні 1999 року і був схвалений Указом Президента України від 25 травня 2001 року №341, «*державна регіональна економічна політика* – це сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни відповідно до її поточних і стратегічних цілей» [2].

Регіональна політика – сфера діяльності суспільства, яка реалізує інтереси держави щодо регіонів і внутрішні інтереси самих регіонів з ураху-

ванням природи сучасних регіональних процесів, а також цілей і завдань розвитку суспільства [3, с. 11].

Метою сучасної регіональної економічної політики є ефективне використання потенціалу різних регіонів і районів, забезпечення високого рівня якості життя людини відповідно до затверджених законодавством стандартів незалежно від місця її проживання [4].

Сучасна регіональна політика виходить з того, що різні регіони мають різні потенціал і можливості та стикаються з різними проблемами.

Аналіз регіональної структури української економіки свідчить, що територіальні відмінності, з одного боку, обумовлені історичним розвитком, зокрема, спадщиною планової економіки, а з іншого – відображають неоднаковий хід процесу ринкової трансформації. Вирішальними для регіональної економічної політики є диспропорції у господарській структурі регіонів. Деякі сектори, особливо галузі важкої промисловості, мають дуже високий ступінь територіальної концентрації. Тому структурна криза, пов'язана з економічною трансформацією галузей і виробництв, водночас переростає у кризу економічного регіону. Відсутність у минулому власної виваженої регіональної політики призвела до значних диспропорцій у територіальній структурі української економіки, неефективного використання переваг територіального поділу праці, природно-ресурсного та науково-виробничого потенціалу регіонів.

Однією з найважливіших проблем регіональної економічної політики в Україні є подолання міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій. Основними причинами цього явища стали утвердження ринкової конкуренції, що спричинили поділ регіонів за їх конкурентними перевагами та недоліками, різний рівень адаптованості регіонів до умов ринку, що спричиняється структурою економіки та різною спроможністю місцевих владних органів до втілення реформ на регіональному рівні.

Серед основних показників соціально-економічного розвитку виділяють рівень середньої заробітної плати, індекс промислової продукції, експортний потенціал тощо. Зростання заробітної плати спостерігалось у 21 регіоні і становило від 0,5% у Полтавській області до 5,6% у Дніпропетровській. Зменшення нарахувань (на 0,2 – 3,9%) відбулося у Волинській, Івано-Франківській, Донецькій, Чернігівській областях та м. Се-

вастополі [5]. Також ступінь впливу динаміки економічного зростання та інвестиційних процесів на рівень життя населення регіонів може бути охарактеризований величиною середньомісячної заробітної плати (СЗП). Середній розмір оплати праці в усіх регіонах був вищим за прожитковий мінімум для працездатної особи, разом з тим лише в 4 із них заробітна плата перевищила середню по Україні: м. Київ (3147 гривень), Донецька (2013), Дніпропетровська (1925) та Київська (1905 гривень) області. Найнижчий рівень заробітної плати, який не перевищував 76,5% від середнього по економіці, спостерігався у Тернопільській, Волинській, Чернігівській та Житомирській областях.

Щодо індексу промислової продукції, то найбільше його значення у січні-травні 2009 року зафіксовано у Херсонській (88,3%), Сумській (81,9), Чернігівській (81,4) та Чернівецькій (81,1) областях, найменше – у Закарпатській (43,7), Волинській (44) та Кіровоградській (62%) областях.

Найбільший експортний потенціал протягом 2006 – 1 кварталу 2010 року мали Одеська (718,7 – 1043,2 млн. дол. США або 11,8-15,8% до загального обсягу експорту України), Донецька (905,9 – 1649,6 млн. дол. США або 4,4 – 5,3%), Дніпропетровська області (2361,3 – 2813,6 млн. дол. США або 2,7 – 4,4%) та м. Київ (5881,9 – 15756,1 млн. дол. США або 47,1 – 21,9%). Аутсайдерами експорту-імпорту залишаються Чернівецька, Тернопільська та Чернігівська області [5].

Одним із важливих індикаторів вказаного процесу є виробництво валової доданої вартості (ВДВ) регіону. Валовий регіональний продукт в розрахунку на 1 особу протягом 2006-2010 років зріс в 2,13 рази або на 113,57%. В середньому за цей період більшу частину ВРП генерували м. Київ (34228 грн./особу), Дніпропетровська (14156 грн./особу), Донецька (14531 грн./особу), Полтавська (13311 грн./особу), Запорізька (12542 грн./особу), Київська (10319 грн./особу), Одеська (9963 грн./особу) області. Факторами, які зумовлювали диференціацію темпів зростання, були: вплив сприятливої зовнішньоекономічної ситуації (для регіонів з високим рівнем розвитку експортоорієнтованих галузей); активізація раніше незадіяних потужностей (поступове відродження збанкрутілих підприємств); активізація використання переваг географічного розташування для окремих прикордонних регіонів.

З огляду на таку ситуацію важливим є прийняття закону «Про стимулювання розвитку регіонів», проект якого розглядається. Широко обговорюються пропозиції про створення Міністерства з питань регіонального та місцевого розвитку.

Важливого значення при аналізі нерівномірності регіонального розвитку України набувають питання інвестицій та характеристика зовнішньоекономічної діяльності регіонів. Обсяг притоку прямих іноземних інвестицій до регіонів України (2006 – 2010 рр.) відображено у табл. 1 [5]. Аналізуючи наведені дані, можна зробити висновок, що іноземні інвестори охоче вкладають кошти у промислові регіони, оскільки більшість їх «цікавить» металообробка, харчова і хімічна промисловість, будівництво, транспорт.

Таблиця 1

Обсяг притоку прямих іноземних інвестицій до регіонів України
 за 2006 – 2010 рр. (млн. дол. США)

Рік	2006	2007	2008	2009	2010
АР Крим	577	726,2	637,6	622,1	718,4
Вінницька	108,3	152,6	161,3	161,3	176,5
Волинська	272,4	392,4	388,7	269,2	328,9
Дніпропетровська	2361,3	2934,3	2667,3	2670,1	2813,6
Донецька	905,9	1355,2	1508,8	1512,9	1649,6
Житомирська	122,9	173,6	181,3	177,4	215,4
Закарпатська	295	345,3	355,8	356,4	355,0
Запорізька	606,5	761,4	835,6	840,6	872,1
Івано-Франківська	183,5	385,2	480,8	480,8	615,9
Київська	871,4	1083,6	1301,2	1310,5	1507,4
Кіровоградська	52,3	55,3	63	63,8	66,0
Луганська	284,3	309,1	336,1	335,9	577,9
Львівська	515	771,5	930,7	891,0	1111,9
Миколаївська	113	136,8	151,8	161,8	172,9
Одеська	718,7	880,8	991,5	970,2	1043,2
Полтавська	315,8	367,9	511,5	515,4	445,5
Рівненська	112,6	233,1	272,1	272,1	275,5
Сумська	156,7	180,5	159,1	158,0	225,6
Тернопільська	45	51	58,7	58,6	66,5
Харківська	983,6	1278,7	1599,4	1609,8	2054,7
Херсонська	109,7	156,2	171,4	175,0	180,5
Хмельницька	92,2	129	137,3	137,3	219,7
Черкаська	116,3	175	177,2	168,1	222,5
Чернівецька	36,8	51,2	60,1	60,1	61,9
Чернігівська	81,5	86,6	94,4	94,4	87,4
м. Київ	5881,9	9681,7	13321,5	13464,5	15756,1
м. Севастополь	126,3	147,2	141,8	141,8	145,1

Так, за 2006 – 2010 роки в середньому найбільші обсяги прямих інвестицій припадають на м. Київ (31,4%), Дніпропетровську (10%) та Донецьку (4,3%) та Харківську області (4,2%), що пояснюється високим рівнем конкурентоспроможності окремих галузей господарства, розвитку виробничої інфраструктури, наявністю висококваліфікованих трудових ресурсів, сприятливим географічним положенням цих регіонів. Найменш привабливими для іноземних інвесторів були регіони з невисоким рівнем розвитку промислової, фінансової та соціальної інфраструктури. У 2006-2010 роках такими регіонами були Чернігівська (0,39%), Кіровоградська (0,24%), Тернопільська (0,20%) та Чернівецька області (0,19%).

Привабливість регіонів країни має тенденцію змінюватися кожного року. На це впливають різні чинники, в останній час – це світова фінансова криза. Слід зазначити, що інтерес іноземних інвесторів до м. Київ незмінний, оскільки він є столицею. Тут обертається значна готівкова маса країни, активно розвивається ринкова інфраструктура, досягнуто помітного зростання промислового виробництва, з кожним роком поліпшується тенденції будівництва і розвитку транспорту. У м. Київ іноземні інвестиції зосереджені у фінансовому, кредитному і страховому секторах економіки.

Поряд з м. Києвом, протягом 2006 – 2010 рр. привабливими для іноземних інвесторів залишаються Донецька, Дніпропетровська та Харківська області. Оскільки структура закордонних інвестицій є недостатньо пропорційною у регіонах і галузях, цей фактор – з основних у напрямку визначення ефективності виробничої спеціалізації в країні на початковому етапі ринкових реформ. Оцінка й прогнозування інвестиційної привабливості регіону мають бути безпосередньо пов'язані з державною регіональною політикою. Потреба в активній регіональній політиці в Україні є значною, зважаючи на згадані вище територіальні відмінності.

На даний час в Україні існує 9 економічних районів, які відрізняються промисловою та економічною спрямованістю: Схід, Слобожанщина, Північ, Полісся, Поділля, Галичина (Захід-Карпати), Південь, Центр та Автономна Республіка Крим.

Варто зазначити, що в Україні нині створено 11 спеціальних економічних зон (СЕЗ) для всебічного сприяння соціально-економічному розвитку регіонів у рамках державної регіональної економічної політики. До них

належать: Донецьк, Азов, Закарпаття, Інтерпорт Ковель, Миколаїв, Порто-франко, Порт Крим, Славутич, Яворів, Рені та Курортополіс Трускавець. Найбільш масштабними серед них є СЕЗ, зображені на табл. 2.

Таблиця 2

Наймасштабніші спеціальні економічні зони України
 (побудовано за даними Міністерства економіки України)

Назва СЕЗ (Спеціальна економічна зона)	Територія розташування, початок роботи і термін дії	Пріоритетні види економічної діяльності	Очікувані результати діяльності
Донецьк	м. Донецьк, Донецька область, площа – 466 га 21.07.1998 р. 60 років	машинобудування, приладобудування, електротехнічна промисловість; інноваційні проекти по створенню нових матеріалів та виробничих систем	передбачається залучити – 500 млн. дол. США; збереження старих та створення нових робочих місць – 10 тис.
Азов	м. Маріуполь, Донецька область, площа – 3 15 га 21.07.1998 р. 60 років	розвиток експедиційно-складської, транспортно-сервісної та виробничої сфери.	передбачається залучити – 400 млн. дол. США; збереження старих та створення нових робочих місць – 10 тис.
Закарпаття	Ужгородський та Мукачівський райони Закарпатської області, площа – 737 га 09.01.1999 р. 30 років	транспортна, експедиторська діяльність, митні послуги, обслуговування і зберігання транзитних вантажів, пов'язані з ними фінансові функції.	передбачається залучити – 1300 млн. дол. США; збереження старих та створення нових робочих місць – 10 тис.
Миколаїв	м. Миколаїв, площа – 865 га. 01.01.2000 р. 30 років	машинобудування, суднобудування та приладобудування; оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, виробництво промислових газів, перероблення пластмаси; будівництво, енергетика, зв'язок	передбачається залучити – 650 млн. дол. США; збереження старих та створення нових робочих місць – 33 тис
Курортополіс Трускавець	м. Трускавець, Львівська область, площа – 774 га. 01.01.2000 р. 20 років.	лікувально-оздоровчі комплекси; виробництво мінеральних вод; рекреаційний туризм, асенізація, наукові дослідження у галузі охорони здоров'я	передбачається залучити – 100 млн. дол. США; збереження старих та створення нових робочих місць – 14,5 тис.

Зокрема у таких новоутвореннях заплановано надання суттєвих податкових пільг для розвитку підприємництва, впровадження численної кіль-

кості інновацій, залучення певного обсягу фінансових ресурсів (в тому числі й закордонних) у рамках покращення інвестиційного клімату і, як наслідок, підвищення інвестиційної привабливості кожного окремого регіону та держави в цілому. Так, наприклад, у СЕЗ «Донецьк» діють такі податкові пільги, як: ставка оподаткування прибутку – 20%; оподаткування доходів нерезидентів – у розмірі 2/3 встановленої ставки; не справляються збори до Державного інноваційного фонду; звільняється від оподаткування сума інвестицій, одержана згідно з інвестиційним проектом; не справляється плата за землю на період освоєння земельної ділянки; діє режим спеціальної митної зони.

На шляху України до Європейського Союзу важливо наблизити її регіональну політику до відповідної політики в ЄС, зберігаючи основні національні засади її формування. При визначенні пріоритетів розвитку, цілей і завдань регіональної політики основна увага повинна приділятися пошуку оптимального співвідношення у розподілі функцій між центром і регіонами.

У зв'язку з цим програмно-цільовий підхід до вирішення регіональних проблем, що широко використовується в країнах ЄС, слід розглядати як інструмент регіональної політики, який одночасно забезпечує як формування цієї політики в цілому, так і її реалізацію у вигляді конкретних програм різного рівня та призначення. Для цього програми повинні відповідати певним обов'язковим вимогам. До них відносяться: 1) легітимність; 2) нормативність (передбачає затвердження відповідним органом та обов'язковість для виконання всіма сторонами); 3) реальність досягнення поставленої мети; 4) конкретність цілей та завдань; 5) варіантність (наявність декількох варіантів повного або часткового досягнення цілей програми при різних рівнях ресурсного забезпечення); 6) контрольованість; 7) відповідальність.

Предметом програм повинні стати конкретні регіональні проблеми, а не «регіони» або їх «соціально-економічний розвиток». Відбір проблем для розробки програм та реалізації на державному рівні повинен виходити із особливого їх значення для здійснення структурних змін та підвищення ефективності розвитку конкретних галузей та регіонів, соціальної сфери, із терміновості вирішення цих проблем та необхідності концентрації ресурсів.

З огляду на входження до Європейського Союзу сусідніх з Україною держав розвитку євро регіонів повинна бути приділена особлива увага. Це створює умови не тільки для отримання за рахунок відповідних фондів ЄС додаткових коштів на розвиток євро регіонів, а й доступ вітчизняних підприємств до новітніх технологій, європейських і світових ринків. Прикордонне співробітництво, в функціональному плані, має належати до відання регіональної влади й органів місцевого самоврядування зацікавлених у цьому співробітництві держав.

В даний час шість областей України входять до складу чотирьох євро регіонів – це Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька (у складі Карпатського євро регіону, заснованого у лютому 1993 року), Волинська (у євро регіоні «Буг», заснованому у вересні 1995 року). Одеська (у євро регіоні «Нижній Дунай», заснованому у вересні 1998 року) та «Верхній Прут» за участю Чернівецької області і повітів Румунії і Молдавії (рис. 1). У 2003 р. створено євро регіон «Дніпро», до якого увійшла Чернігівська область разом з регіонами Російської Федерації та Республіки Білорусь.

Рис. 1. Розміщення євро регіонів по території України [6]

Інтенсивність і рівні прикордонного співробітництва названих євро регіонів значно відрізняються один від одного. Найбільш активним з тих, у яких беруть участь області України, є Карпатський євро регіон – територіально найбільша в Європі міжрегіональна асоціація.

Оскільки в Україні розробляються моделі нової регіональної політики, доцільно також використати досвід ЄС відносно методики оцінки і моніторингу регіональних програм з метою використання результатів у розробці і проведенні майбутніх проектів в Україні.

Оцінка потенціалу регіонального розвитку створює основу для розробки стратегій регіонального розвитку. Вони повинні бути спеціально розробленими для кожного регіону для того, щоб враховувати всі сильні і слабкі сторони такого регіону. При оцінці потенціалу регіонального розвитку методика, розроблена в ЄС повинна бути адаптована до показників української економіки.

На основі такого всебічного аналізу можна розвинути стратегію регіонального розвитку. Основною рисою такої стратегії буде чітке розмежування між сферою діяльності державної політики та сферою приватного-ринку. З урахуванням всього вищезазначеного пропонується наступна регіональна модель економічного зростання (рис. 2).

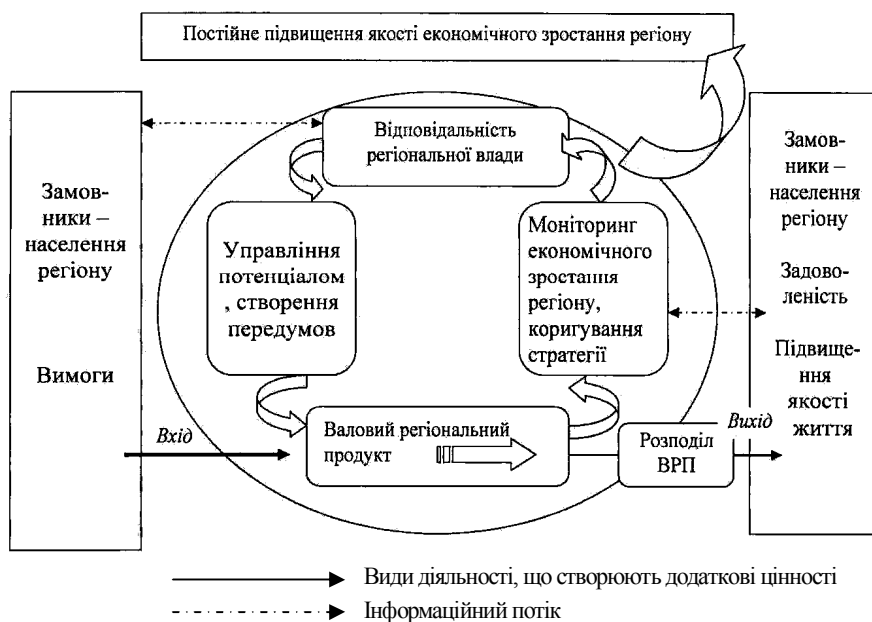

Рис. 2. Регіональна модель управління якістю економічного зростання [7, с.17]

Дана модель дозволяє підвищити результативність управління регіональним економічним зростанням з метою максимального задоволення потреб населення регіону; діагностувати численні взаємопов'язані види

діяльності на регіональному рівні та забезпечити ефективне управління ними; дотримуватись безперервного контролю над зв'язками окремих процесів в межах регіональної економічної системи та управлінням ними.

Фундаментом регіонального розвитку має стати самостійність регіонів щодо визначення цілей свого розвитку та можливості фінансування заходів для їхньої реалізації передусім за рахунок власних джерел та залучених інвестицій. Йдеться про те, що основою політики економічного зростання на регіональному рівні повинно стати раціональне використання трудового потенціалу та виробничих ресурсів, максимальне сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечення раціонального використання навколишнього середовища.

Регіональні та місцеві органи влади мають стати ключовими в організації розвитку території. Йдеться про створення інституційних умов, які б дозволили регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал, максимально збільшити їхній внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на світових ринках. Саме за такими принципами здійснюється регіональна політика країн ЄС. Державна регіональна економічна політика у 2010 – 2015 рр. має забезпечити:

1) формування оптимальної високоефективної структури господарства регіонів, яка б сприяла їхньому комплексному розвитку на основі природно-ресурсного, виробничо-економічного, науково-технічного та людського потенціалів, наявної інфраструктури з використанням переваг та можливостей геополітичного становища регіонів;

2) застосування договірних засад при визначенні спільних дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у стимулюванні регіонального розвитку, зокрема підтримку розвитку депресивних територій;

3) вирішення спільних регіональних та міжрегіональних проблем розвитку шляхом об'єднання фінансових ресурсів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

4) децентралізацію влади, розмежування функцій та повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з розширенням повноважень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

5) удосконалення системи державного стратегічного програмування регіонального розвитку, розробка стратегій розвитку регіонів;

6) підвищення ролі регіонів у зовнішньоекономічному співробітництві, активне входження регіонів до міжнародних організацій та формувань, активізація міжрегіонального та транскордонного співробітництва;

7) підвищення ролі регіонів у реалізації екологічної політики держави;

8) адаптацію національного законодавства з питань регіональної політики до норм і стандартів Євросоюзу.

Результати дослідження є підставою для таких **висновків**:

1. На етапі становлення в Україні соціально ефективної ринкової економіки за умов посилення впливу глобалізаційних процесів особливого значення набуває регіональний аспект стратегії економічного зростання.

2. Визначені та уточнені основоположні категорії сучасної економіки регіонів. Зокрема, визначено сутність категорії «регіон» як частини території країни, що характеризується відносно цілісним економічним потенціалом та специфічними умовами соціально-економічного розвитку.

3. Аналіз регіональної структури української економіки свідчить, що територіальні відмінності, з одного боку, обумовлені історичним розвитком, зокрема, спадщиною планової системи, а з іншого – є відображенням різної адаптації регіонів до змін економічної кон'юнктури, процесів приватизації, ситуацій на ринках товарів, капіталів та послуг. Вирішальним для регіональної економічної політики є подолання диспропорцій у господарській структурі регіонів. Деякі сектори, особливо галузі важкої промисловості, мають дуже високий ступінь територіальної концентрації. Тому структурна криза, пов'язана з економічною трансформацією галузей та виробництв, водночас переростає у кризу економічного регіону.

4. Регіональна політика є інтегрованою частиною єдиної економічної політики Європейського Союзу. Категоризація регіонів є основою процесу формування регіональної політики ЄС. Міжрегіональне співробітництво розглядається як одна із реальних форм, здатних скоротити відмінності між регіонами всередині ЄС і одночасно є одним із пріоритетних напрямів регіональної політики.

5. Конструктивна частина регіональної політики в кризових умовах повинна здійснюватись тільки в програмній формі, тобто кожний компо-

мент цієї політики повинен передбачати наявність спеціально розробленої цільової програми.

6. Державна регіональна політика покликана забезпечити необхідний баланс між окремими регіонами шляхом стимулювання найрозвинутіших і запровадження вирівнювальних механізмів подолання економічних та соціальних проблем слабких регіонів. Така політика має стимулювати інтеграційні процеси в суспільстві, протистояти ризику посилення регіональних відмінностей.

Література

1. Шевчук, Л. Розміщення продуктивних сил [Текст]: навч. посібник / Л. Шевчук. – Львів: «ЛНУ», 2006. – 150 с.
2. Про Концепцію державної регіональної економічної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 року №341. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>. – 15.01.2012 р.
3. Чумаченко, М.Г. Регіональна політика в Україні [Текст]/ М.Г. Чумаченко. – Донецьк: Інститут економіки промисловості, 2003. – 68 с.
4. Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 31 червня 2010 року. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>. – 15.01.2012 р.
5. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. Статистична інформація [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.kmi.gov.ua/>. – 15.01.2012 р.
6. Стеченко, Д.М. Управління регіональним розвитком [Текст]: навч. посіб. / Д.М. Стеченко. – К.: Вища школа, 2005. – 345 с.
7. Долішній, М.І. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні [Текст]/ М.І. Долішній // Регіон, економіка. – 2006. – №3(13). – С. 15 – 20.
8. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку [Текст]: монографія / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
9. Кулік, О.О. Перспективи регіональної економічної політики на межі ХХ та на початку ХХІ століть [Текст]/ О.О. Кулік // Український географічний журнал (УГЖ). – 2005. – №1. – С. 25 – 27.
10. Розміщення продуктивних сил України [Текст]: підручник / Є.П. Качан, М.О. Ковтонюк, М.О. Петрика [та ін.]. – К.: Вища школа, 2007. – 375 с.

Надійшла до редакції 17.01.2012

Рецензент: д-р екон. наук, професор, зав. кафедри теоретичної та прикладної економіки **Г.К. Яловий**, НТУУ «КПІ», Київ.

РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА КАК ЧАСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Ю.В. Ткаченко

В современных условиях интеграции Украины в Европу значительно возрастает роль региональной экономической политики государства. Современная региональная политика не обеспечивает достаточный уровень экономического развития для всех областей Украины. Именно поэтому является актуальным исследование ее проблемных моментов и определения перспектив дальнейшего развития. В статье раскрыта и обоснована сущность основных понятий экономической региональной политики; охарактеризована стратегия, инструменты, механизмы реализации, статистические закономерности региональной политики Украины; выявлены преимущества и недостатки формирования и реализации региональной политики Украины; сформулированы предложения по применению опыта ЕС для разработки направлений и приоритетов развития регионов Украина.

Ключевые слова: регион, еврорегион, экономические районы, региональная экономическая политика.

REGIONAL ECONOMIC POLICY AS PART OF ECONOMIC GROWTH

Y.V. Tkachenko

In the conditions of modern integration of Ukraine into Europe is growing role of state regional economic policy. Modern regional policy does not provide a sufficient level of economic development for all regions of Ukraine. That is why it is important research problem points and perspectives for future development. The article disclosed and reasonable nature of the basic concepts regional economic policy, described the strategy, tools, implementation mechanisms, statistical patterns of regional policy of Ukraine; found advantages and disadvantages of forming and realization of regional policy of Ukraine formed proposals for the application of EU experience to develop guidelines and priorities for regional development Ukraine.

Keywords: region, Euroregion, economic regions, the regional economic policy.

Ткаченко Юрій Володимирович – канд. екон. наук, професор, ректор Державного інституту підготовки кадрів, Київ.